

LİMİTED ŞİRKETTE ÇIKMA VE ÇIKMAYA KATILMA

Bünyamin GÜRPINAR*

ÖZET

Türkiye’de en çok tercih edilen ortaklık türü limited şirketlerdir. Kuruluş kolaylığı, tüzel kişilik ve alacaklılara karşı şirketin sadece malvarlığı ile sorumlu olması bu ortaklık türünü cazip kılmaktadır. Anonim ortaklıklar bakımından çok önem arz eden sermayenin korunması ilkesi, pay sahibinin çıkma yoluyla anılan şirketten ayrılmasına izin vermemektedir. Bu ilke limited şirketlerde vazgeçilmez bir prensip değildir. Bu durum, limited şirketlerde ortaklıktan çıkmayı anonim ortaklığa göre mümkün hale getirmektedir. Ortak ile limited şirket arasındaki ortaklık ilişkisi temelde üç şekilde son bulur: Bunlar, ayrılma, çıkarılma ve şirketin feshine karar verilmesidir. Ortakların limited şirketten ayrılması ise iki yolla olur: Bunlar esas sermaye payının devri ve şirketten çıkmadır. Bu çalışmada sadece çıkma alt türleri ile birlikte incelenecektir. Çıkma, şirket sözleşmesinde bir sebebe bağlı olarak veya sebepsiz şekilde tanınabilir. Şirket sözleşmesinde hiç tanınmamış olsa bile haklı sebebe dayanarak her zaman gerçekleşebilir. Veyahut çıkma, çıkmaya katılma yolu ile gerçekleşebilir.

Anahtar Kelimeler: Limited şirket, ortak, ortaklıktan çıkma, çıkmaya katılma

EXIT A LIMITED LIABILITY COMPANY AND CONTRIBUTION TO THE EXITING

ABSTRACT

Limited liability company is the most preferred partnership in Turkey. Facility in the establishment of a company, having a legal entity and as a partnership, being responsible with only assets against the creditors are the main subjects of the company to make it favored. The principle of capital maintenance as to be very importance of join stock company disallow the shareholders leave the company by the way of exit. This principle is not an indispensable rule of the limited liability companies. This makes the exit possible for limited liability companies rather than join stock companies. Partnership relation between the stockholder and the limited liability company comes to the end in three ways: These are dispersion, exclusion and deciding to dissolution of the company. Leaving the limited liability company of stockholders could be in two ways: These are assignment of capital share and exit the company. In this study, only exit the company will be analysed with its sub-types. Exit the company could be provided in the stockholders agreement based on the reasons or motivelessly. Even though, it is not hold in the agreement, exit occur at any time based upon valid ground. Besides, exit could be happened via the contribution to the exiting.

Keywords: Limited liability company, shareholder, Withdraw from partnership, contribution to the exit

* Yrd.Doç.Dr. Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Öğretim Üyesi, bgurpinar@fsm.edu.tr, bunyamingurpinar@gmail.com

1. GİRİŞ

Ülkemizde kuruluşunun kolaylığı, ortakların sorumluluğunun sınırlı olması gibi nedenlerle limited şirketler, diğer şirketlere kıyasla daha çok tercih edilmiş ve edilmektedir. Sadece 2016 yılı Ocak ayında 5.652 yeni limited şirketin kurulmuş olduğu¹, Haziran 2014 itibariyle toplam rakamın ise 713.861² olduğu dikkate alınır, limited şirketlerin ülkemiz ekonomisindeki yeri ve önemi daha net görülecektir. Sayıca bu denli fazla olan limited şirketlerde ortaklar arasında bir takım uyuşmazlıkların çıkması, dolayısıyla ortakların şirket kuruluşundaki arzularını, amaçlarını yitirmeleri ve ortaklıkla arasındaki ilişkiye son vermek istemeleri sık karşılaşılan bir durumdur.

Limited şirketler, kanunda her ne kadar bir sermaye şirketi olarak nitelendirilmiş ise de anonim şirkete göre ortaklar arasındaki ilişkiler daha kuvvetlidir, ortakların birbirini tanıma ve birbirlerine güven duymaları önem arz eder; bu nedenle limited ortaklıklar şahıs şirketi niteliği de gösterirler³. Dolayısıyla ortakların şirketten çıkmaları pek arzu edilen bir durum değildir. Esas sermaye payını devretme suretiyle ayrılma ise anonime göre daha zordur⁴. Ancak kimseden ileriye dönük çıkar beklentisi kalmamış bir hukuki ilişkiyi zorla sürdürmesi beklenemez. Bu kapsamda şirket sözleşmesinde belirlenen nedenle veya haklı bir sebebin varlığında ilişkiyi sonlandırmanın mümkün olabileceği teorik olarak mümkün görülmekle beraber konu, Türk Ticaret Kanunu (TTK)'nda limited şirkette çıkma, çıkmaya katılma ve çıkarma alt başlıkları ile aslında bir kurum olarak düzenlenmiştir.

Bu incelemede 6102 sayılı Kanun esas alınarak limited şirkette ortağın çıkma hakkı ve çıkmaya katılma kurumu incelenecektir. Bu amaçla çıkma kavramı, hukuki niteliği ve türleri, çıkmaya katılma ve son olarak çıkmanın sonuçları üzerinde durulacaktır.

¹ <http://www.tobb.org.tr/BilgiErisimMudurlugu/Sayfalar/KurulanKapananSirketistatistikleri.aspx>. (E.T.: 27.02.2016)

² <http://icticaret.gtb.gov.tr/istatistikler/sirket-sayilari> (E.T.: 15.05.2015)

³ Anonim ortaklıkta çıkma yoktur, çıkma benzeri bazı haller vardır. Yine limited ortaklıkta olduğu gibi (TTK m. 638/1), anonim ortaklıkta pay sahibine esas sözleşme ile çıkma hakkı da tanınmaz. Ayrıntılı bilgi için bkz. Reha POROY, Ünal TEKİNALP ve Ersin ÇAMOĞLU, **Ortaklıklar Hukuku I**, Yeniden Yazılmış 13. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2014, N. 848; Ersin ÇAMOĞLU, “Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshinde Hakimnin Takdir Yetkisi”, **Bankacılık ve Ticaret Hukuku Dergisi**, C. XXXI, Sa. 1, 2015, s.11’de 12 numaralı dipnot.

⁴ Zeynep MİNELİLER, “Yeni Türk Ticaret Kanunu’na Göre Limited Şirketlerin Haklı Sebeple Feshi”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XVI, Sa., 3, 2012, s. 96.

II. ORTAKLIK İLİŞKİSİNİN SONA ERMESİ

Türkiye ticari hayatında geçmişten bu yana ve an itibariyle limited ortaklıkların diğer ortaklık türlerine nispetle sayıları oldukça fazladır. Ayrıca yeni kuruluşlar incelendiğinde limited şirketlere yönelme eğiliminin artarak devam ettiği görülmektedir⁵. Bu durum limited ortaklıkları ve ortaklık ile ortaklar arasındaki ilişkilerin niteliği ve seyrini mercek altına almanın kaçınılmaz gereğine işaret etmektedir. Ortaklar ve ortaklar ile ortaklık ilişkilerinin bir sözleşme tahtında yürüdüğü/yürütüldüğü bilinmektedir. Dolayısıyla ve kısaca sözleşme bu ilişkilerin temel unsurudur. Klasik anlatımla, icap ve kabul ile ortaklar arasında kurulan bu bağ, kanunen gerekli şartların yerine getirilmesiyle ticari ortaklığın kurulmasına imkân vermektedir⁶. Ortaklık ilişkisi sürekli nitelikte ve bu ilişkideki müşterek amaç, kazanç sağlamak ve bu kazancı (kârı) paylaşmak olduğuna göre bu amacın gerçekleştirilebilmesi, başlangıçta sermaye olarak ortaklığa sunulan daha sonra ortaklığın ekonomik etkinlikleri sonucu malvarlığına dönüşen ayrı bir değer daha işletilmesi⁷, yani bu malvarlığı üzerindeki mülkiyet hakkının etkin kullanılmasıyla mümkündür. Bu nedenle kısaca malvarlığının işletmesi olarak tarif edebileceğimiz ortaklık faaliyetlerinin özünde girişim ve mülkiyet hakkı bulunmaktadır.

İrade özgürlüğünün yansımaları olarak kabul edilen sözleşme özgürlüğü, hem tarafların kanunda belirtilen şartlar dairesinde özgürce diğer kişilerle, dilediği şekilde, türde ve içerikle akit yapabilmesi, hem de bu bağa mahkûm olmadan, yine kanun hükümleri dairesinde bu ilişkiyi anlaşarak özgürce sona erdirebilmesi veya içeriğini değiştirebilmesi olarak tanımlanabilir⁸.

⁵ Örneğin Ocak-2016 verilerine göre Türkiye’de bir ay içinde toplam 6894 şirket kurulmuştur. Bunlardan sadece bir tanesi kolektif ortaklık ve 1.182 adedi anonim ortaklık iken 5652’si limited ortaklık şeklinde kurulmuştur. Kaynak: Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, <http://www.tobb.org.tr/BilgiErisimMudurlugu/Sayfalar/KurulanKapananSirketistatistikleri.aspx>. (E.T.: 27.02.2016).

⁶ Hemen belirtmek gerekir ki 6102 s. Kanunla anonim ve limited ortaklıkların tek kişi ile kurulmasına ve ortak sayısının bire düşmesi hâlinde yaşamlarını sürdürmelerine izin verilmiştir. Bu durum aslında özellikle limited ortaklıkta, şirketin feshine karar vermek yerine ortağın çıkması veya çıkarılması seçeneğini daha uygun hale getirmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Ünal TEKİNALP, **Yeni Anonim ve Limited Ortaklıklar Hukuku ile Tek Kişi Ortaklığının Esasları**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2012, s. 57 vd.

⁷ Ünal TEKİNALP, **Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku**, 4. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2015, s. 80, (N. 9-07).

⁸ Aydın ZEVKLİLER/Emre GÖKYAYLA, **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, İstanbul 2010 s. 7 vd.; Haluk TANDOĞAN, **Borçlar Hukuku C:I Özel Borç İlişkileri**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2008, s. 9 vd.

Ancak bu hakkın kullanılmasında kişinin menfaati kadar sözleşmenin diğer tarafının⁹ ve diğer ilgililerin (örneğin alacaklıların) de menfaatinin korunması gerekmektedir. Sermaye ortaklıklarına kıyasla kişi ortaklıklarında, bir ortağın ortaklıktan ayrılması, sermayenin azalması bakımından ve sermaye belirli olmadığından diğer ortaklar tarafından nispeten kabul edilebilir bir durumdur. Buna karşın sermaye ortaklıklarında ortaklara sözleşme ile çıkma hakkı tanımak çok arzu edilebilir bir durum değildir¹⁰.

Anonim ortaklıklar bakımından çok önem arz eden sermayenin korunması ilkesi, pay sahibinin çıkma yoluyla anılan şirketten ayrılmasına izin vermemektedir¹¹. Bu ilke limited şirketlerde vazgeçilmez bir prensip değildir. Bu durum, limited şirketlerde ortaklıktan çıkmayı anonim ortaklığa göre mümkün hale getirmektedir. Ortak ile limited şirket arasındaki ortaklık ilişkisi temelde üç şekilde son bulur: Bunlar, ayrılma, çıkarılma ve şirketin feshine karar verilmesidir. Ancak yine de limited şirkette ortaklar arasındaki irtibat, işbirliği ve güven ilişkisi anonim şirket ortaklarına kıyasla daha fazla önem arz ettiğinden, kural olarak bir anonim şirkette ortak ancak payını devrederek ortaklıktan ayrılabilirken limited şirket ortağı için belirli durumlar söz konusu olduğunda ancak ortaklıkla arasındaki ilişkiye son vermesine imkân tanınmıştır¹².

Ortakla limited şirket arasındaki ortaklık ilişkisi temelde iki şekilde son bulur: Bunlar ayrılma ve çıkarılmadır. Ortakların limited şirketten ayrılması ise iki yolla olur: Bunlar esas sermaye payının devri ve şirketten çıkmadır¹³.

⁹ Ortaklık sözleşmeleri genellikle ikiden fazla kişinin yaptığı sözleşmeler olarak genel sözleşme hükümlerine tabi olmakla beraber, klasik sözleşme kavramından bazı bakımlardan ayrıldığı kabul edilir ve bu tür sözleşmelere, BK'nin sözleşmeye ilişkin genel kuralları kıyasen uygulanır (Bkz. M. Kemal OĞUZMAN ve M. Turgut ÖZ, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Cilt-I, 12. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2014, s. 41-42; Fikret EREN, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 16. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 2014, s. 213.

¹⁰ Nihat, TAŞDELEN, **6102 sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Limited Ortaklıklarda Çıkma Çıkarılma ve Fesih**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2012, s. 85.

¹¹ Ayşe ŞAHİN, "Türk Ticaret Kanunu'nun Limited Ortaklıklarda Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi", **ERSİN ÇAMOĞLU'na Armağan**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2013, s. 176. Halka açık anonim ortaklıklar bakımından bu durumun bir istisnası Sermaye Piyasası Kanunu m. 23 ile getirilmiştir. Ancak anılan hükümlerle getirilen hakkın ayrılma mı yoksa çıkma hakkı mı olduğu kanımızca tartışılmalıdır. (bkz.: Tekin MEMİŞ/ Gökçen TURAN, Sermaye Piyasası Hukuku, Seçkin Yayınları, Ankara, 2015, s.140 vd.; Mustafa ÇEKER, "Halka Açık Anonim Ortaklıklarda Pay Sahiplerinin Şirketten Çıkma Hakkı", **Bankacılık ve Ticaret Hukuku Dergisi**, cilt XXIII, Sa. 1, Haziran 2005, s.62).

¹² Hanife DIRİKKAN ÖZTÜRK, **Limited Şirket Ortağının Ayrılması ve Ayrılma Payı**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2005, s. 23 vd.

¹³ Ersin ÇAMOĞLU, "Limited Şirketten Çıkma-I", **Yaklaşım Dergisi**, Ocak-2014a, S. 253, s. 255.

A. ÇIKMA KAVRAMI

Çıkma, ortağın iradi olarak ortaklıkla arasındaki hukuki ilişkiyi sona erdirmesi olarak tanımlanabilir¹⁴. Bu tanımdan ve sözcük anlamından hareketle çıkma, çıkanın iradesiyle yakından ilgilidir. Ancak doktrinde ölüm, cebri icra gibi iradi olmayan çıkma hallerinin de bu kapsamda değerlendirildiği görülmektedir¹⁵.

Limited şirketlerde sona erme ve ayrılmaya ilişkin bölümde düzenlenen TTK m.638 ve m. 639 hükümleri incelendiğinde, kanun koyucunun üç tür çıkma hâlini düzenlediğini görmekteyiz. Bunlar şirket sözleşmesi ile tanınan çıkma hakkı, haklı sebebin varlığında mahkeme kararıyla çıkma hakkı ve çıkmaya katılma yoluyla çıkmadır. Görüldüğü üzere kanun koyucu anılan hükümlerde, devir veya sermaye azaltma gibi başkaca bir amaca yer vermeksizin, ortağın doğrudan çıkma iradesiyle ortaklığa bir kişisel hakkını yöneltmesini ya da çıkmasına karar verilmesi için mahkemeye başvurma imkânını düzenlemiştir.

Doktrinde çıkma kavramı, payın devri ve itfası ile birleşme, bölünme, tür değiştirme ve hâkimiyetin kötüye kullanılması hallerinde de değerlendirilmeye alınmaktadır. Çalışma konusunun sınırlandırılması amacıyla, ilgili ortağın ortaklıkla ilişkisinin iradi olarak sona ermesi olarak tanımlayabileceğimiz “ayrılma” kavramı ile doğrudan bu amaçla ortaklıkla hukuki ilişkisini sona erdirmeye amacının ön planda olduğu “çıkma” kavramının farkına değinmek

¹⁴ İrfan BAŞTUĞ, **Limited Şirkette Ortağın Çıkma ve Çıkarılması** (Doçentlik Tezi), İzmir, 1966, s.803, TAŞDELEN, s. 85; ÇAMOĞLU, 2014a, s. 255; Engin ERDİL, **Limited Şirketlerde Ortaklıktan Çıkarılma**, 2. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2010, s. 34.

¹⁵ TAŞDELEN, a.g.e., s. 85. Doktrinde çıkma kavramı altında temel olarak TTK m. 595 hükmü kapsamında esas sermaye payının tamamen devri, limited şirket ortağının kişisel iflası, payının haczi, payın itfası, TTK m. 202/1.f.b. ve m. 202/2 uyarınca hâkim ortaklığın davacı pay sahiplerinin paylarını satın almasına hâkimin karar vermesi, ortakların oybirliğiyle bir ortağın çıkarılmasına karar vermesi, birleşme, bölünme ve tür değiştirmede ortağın çıkma hakkı, TTK m. 596 uyarınca miras, mal rejimi hükümleri uyarınca esas sermaye payının geçmesi, ortaklık sözleşmesinde öngörülen sebeplerle çıkma, mahkemece haklı sebeple çıkmaya karar verilmesi ve çıkmaya katılma hususları incelenmiştir. POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU, yaptığı sınıflandırmada ortağın kendi isteğiyle ayrıldığı hâlleri sayarken ortağın iflası veya payının haczini de bu kapsamda saymıştır Bkz. Reha POROY, Ünal TEKİNALP ve Ersin ÇAMOĞLU, **Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2010, N. 1677. Ancak iflas, kişinin kendi talebiyle olabileceği gibi iradesi dışında bir sebeple, örneğin alacaklısının talebiyle de gündeme gelebilir. Aynı şekilde payın haczinde ortağın iradesinden, çıkma isteğinden bahsetmek, dolayısıyla bu iki hâli çıkma sınıflandırmasında zikretmek kanaatimizce doğrudur. Payın tamamen devri, hâkimiyetin kötüye kullanılmasında davacı pay sahiplerinin paylarının hâkim şirket tarafından satın alınmasına hükmolunması, ortağın ortaklıktan çıkması sonucunu doğursa da teknik anlamda bu hâllerde bir çıkma hakkının kullanılmasından ziyade sermayenin geçişi hükümleri gündeme gelecektir.

gerekir. Her ne kadar ortağın ayrılmasıyla neticelenen cebri icra gibi irade dışı haller ve ölüm gibi doğal hâller çıkma olarak nitelendirilmiş, “*kişiyi ortaklık ilişkisinin dışında bırakan bir hal*”¹⁶ olarak telakki edilerek ortaklıktan çıkma sebepleri arasında sayılmış olsa da bu tür bir sınıflandırma bu çalışmada esas alınmamaktadır. Nitekim çıkma neticesinde ortağın ilişki dışında kaldığı hususunda şüphe olmasa da pekâlâ aynı neticenin çıkarılma hâlinde de doğacağı şüphesizdir.

Kanaatimizce ortağın iradesinin önem arz etmediği cebri icra, ölüm gibi istisnai hâllerle birlikte haklı sebeple ya da şirket sözleşmesinde düzenlenmek suretiyle ortağa tanınabilecek çıkma hakkının ve payın devri dâhil ortaklıkla ortak arasındaki bağın sona ermesine neden olan tüm hâlleri “ayrılma”; buna karşılık Kanunda belirli hâllerde ya da şirket sözleşmesiyle bağlayıcılık kazanan ortağın iradesinin ön planda olduğu ortaklıktan ayrılma hâllerinin ise “çıkma” kavramı altında incelenmesi, kavram karışıklığına engel olacaktır¹⁷. Bu nedenle çalışmada TTK’nin Limited Şirketler Kısımının “Sona Erme ve Ayrılma” bölümü altında 638. maddede düzenlenen haklı sebeple ve şirket sözleşmesi hükmüyle tanınan haklar “çıkma” kavramı çerçevesinde incelenecektir.

Çıkma hakkı, yöneldiği sonuç açısından bozucu yenilik doğuran¹⁸, kullanılış tarzı bakımından ise yenilik doğuran işlem veya yenilik doğuran dava olarak değerlendirilebilir. Yenilik doğuran işlem, karşı tarafa beyan edilmesiyle, yenilik doğuran dava ise mahkemeye müracaat etmek suretiyle gündeme gelip arzu edilen netice mahkemenin talebi kabul etmesi yoluyla sağlanabilir¹⁹. İleride ayrıntıları incelenecek olan çıkma hakkının düzenlendiği TTK m. 638’den çıkarılacak sonuç şudur: Sözleşmeyle kararlaştırılan çıkma hakkı yenilik doğuran işlem, haklı sebeple çıkma ise haklı sebebin tespitine mahkeme karar vereceğinden yenilik doğuran dava niteliğindedir. Yenilik doğuran hakların özellikleri itibarıyla bu tür haklar usulüne uygun olarak kullanılmakla istenen amaç gerçekleşir ve sonuç gerçekleştikten sonra bundan

¹⁶ TAŞDELEN, a.g.e., s. 114.

¹⁷ Doktrinde geniş-dar anlamda ayrılma şeklinde de sınıflandırmaların yapıldığı görülmektedir. Dirikkan çıkma, çıkarılma dâhil şirketle ortak arasındaki ilişkiyi sonlandıran tüm hâlleri geniş anlamda ayrılma, tarafların anlaşarak ortağın payını devretmesi yoluyla ayrılmasını ise dar anlamda ayrılma olarak sınıflandırmıştır. Bkz. DİRİKKAN ÖZTÜRK, a.g.e., s. 17-18.

¹⁸ ÇAMOĞLU, 2014a, s. 255.

¹⁹ Kemal OĞUZMAN/ Nami BARLAS, **Medeni Hukuk, Giriş, Kaynaklar, Temel Kavramlar**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2015, s.163.

geri dönmek mümkün olmadığı²⁰ gibi koruyucu bir hak olması nedeniyle baştan bu haktan feragat etmek de mümkün değildir.

Ortağa sözleşme ile tanınan bir çıkma hakkının bulunduğu durumlarda çıkma hakkı, ortak ya da temsilcisi²¹ tarafından ortaklığa bildirimde bulunmak suretiyle kullanılabilir. Bu bildirim ortaklığa yöneltmesi gereken tek taraflı yenilik doğurucu irade beyanıdır²².

Çıkma hakkı aynı zamanda vazgeçilmez hak niteliği taşımaktadır²³. Dolayısıyla bu hak, sahibinin rızası olmaksızın elinden alınmaz. Eğer söz konusu çıkma hakkı, şirket sözleşmesi ile ortağa tanınmış bir hak ise, Kanunun izin verdiği ölçüde sınırlandırılması mümkün olmakla birlikte, hakkın kaldırılması ve özüne ilişkin, kullanımını ortadan kaldıracak nitelikte değişiklik yapılması, ortağın rızası olmadıkça, mümkün değildir.

B. ÇIKMANIN TÜRLERİ

Ölüm²⁴, iflas vb. irade dışı durumlar bir kenarda tutulacak olursa, limited şirketlerde ortaklar, kendilerine bu yönde bir yetki tanınmadıkça tek yanlı

²⁰ OĞUZMAN/BARLAS, a.g.e., s.164.

²¹ Sözleşmeye bağlı yenilik doğuran hakların temsilci aracılığıyla kullanılması konusunda Alman ve İsviçre doktrininde bu hakların sözleşmeye taraf olmayan üçüncü kişilere devri konusu tartışılmaktadır. Söz konusu tartışmalar ve Almanya ve İsviçre Federal Mahkemesi uygulamaları için bkz.: Vedat BUZ, **Medeni Hukukta Yenilik Doğuran Haklar**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2005, s. 377-394. Yazar özellikle ayıba karşı tekeffülden doğan hakların yanı sıra iptal ve borçlu temerrüdünde sözleşmeden dönme ve sözleşmenin feshi gibi örnekler üzerinden sözleşmeye bağlı yenilik doğuran hakların doğdukları sözleşmeden bağımsız olarak devrinin devreden ve devralan açısından bir anlam ifade etmediğini savunmaktadır. Yazar ayrıca hakkın bağımsız olarak devrinin taraflara bir menfaat sağlamayacağını, hakkın kullanılmasındaki amacın temsilciye yetki vermek yoluyla sağlanmasının zaten mümkün olduğunu ifade etmiştir. Üçüncü kişi hakkı kullanmaktan daha çok hakkın kullanılmasında doğacak bir takım maddi neticelerle ilgileniyorsa yine hakkın bizzat sahibi ya da hak sahibi adına temsilcisi tarafından kullanılmasından sonra elde edilen iade alacağının bu kişiye devrinin mümkün olduğunu belirtmiştir. Biz de yazarın görüşüne, haklı ya da sözleşmeyle kararlaştırılan bir sebebe dayalı çıkma hakkının ve çıkmaya katılma hakkının devri açısından, aynı gerekçelerle katılmaktayız. Yani çıkma hakkı temsilci vasıtasıyla kullanılabilir ancak bağımsız olarak devredilmesi kanaatimizce mümkün değildir. Aksi fikrin kabulü halinde, çıkma hakkını üçüncü bir kişiye devreden limited şirket ortağı, örneğin çıkma için haklı sebebin varlığına, çıkma hakkını devralan üçüncü kişiyi ikna etmek durumunda kalacak, başarısız olması halinde haklı sebebin veya sözleşmeyle öngörülen sebebin gerçekleşmesine rağmen bu ilişkiye devam etmek zorunda kalacaktır. Bu durum çıkma hakkının niteliğiyle bağdaşmamaktadır.

²² BAŞBUĞ, a.g.e., s. 39, TAŞDELEN, a.g.e., s.178. Ayrıca bkz. s. 12 vd.

²³ TEKİNALP, 2015, s. 559.

²⁴ Ölüm doğal bir çıkma hali olarak nitelenmektedir (bkz. TEKİNALP, 2015, s. 559).

iradeleriyle şirketten ayrılamazlar²⁵. Bu nedenle iradi ayrılma olan çıkmanın ya bir sözleşmesel temele ya da kanuni temele dayanması gerekmektedir. Sözleşmesel temele dayalı çıkma kendi içinde sözleşmenin tür ve amacına göre sınıflandırılabilir. Kanuni temel ise çıkma konusunda yasanın ortağa belirli durumlarda (haklı nedenler) çıkma hakkını kullanabilme yetkisi vermesidir.

1. Sözleşme İlişkileri Kapsamında Çıkma

Sözleşme ilişkileri kapsamında çıkmanın en tipik hali, şirket sözleşmesinde ortaklara tanınan ve genellikle belli sebeplere dayalı çıkma hakkıdır. Bunları şirket sözleşmesinde belirlenen geçerli sebepler (haklı sebep değil) şeklinde nitelemek mümkündür. Bunun dışında şirketin bölünmesi, başka bir şirketle birleşmesi veya tür değiştirmesi gibi yeniden yapılandırma halleri de sözleşme ilişkileri kapsamında çıkmanın tanınabileceği ve düzenlenebileceği durumlardır.

a. Yeniden Yapılandırma Sözleşmeleri İle Tanınan Çıkma

aa. Birleşme

Birleşmede çıkma hakkı ayrılma akçesini düzenleyen TTK m. 141/1'de²⁶ düzenlenmiştir. Bu maddeye göre birleşmeye katılan şirketlerin ortaklarına, birleşme sözleşmesinde devralan şirkette pay ve ortaklık haklarının iktisabı veya iktisap olunacak şirket paylarının gerçek değerine denk gelen bir ayrılma akçesi alıp çıkmak arasında seçim yapma hakkı tanınabilir²⁷. Bu durumda ilgili ortak ya birleşmeye muvafakat ederek devralan şirkette veya birleşme yoluyla yeni kurulacak şirkette ortak olacak ya da birleşme sözleşmesinde devralınacak payların gerçek değerine denk düşecek şekilde kararlaştırılan ayrılma akçesini²⁸ seçerek şirketten çıkabilecektir.

²⁵ Tekinalp, limited ortaklık sözleşmesinde ortaklara, herhangi bir sebebe veya şarta bağlı olmaksızın tek tarafı irade beyanı ile çıkma hakkının tanınmasının tartışılabilirliğini ifade etmekte hatta bunu mümkün görmektedir. Bkz.: TEKİNALP, 2015, s. 559.

²⁶ Maddenin ikinci fıkrasında birleşmeye katılan şirketlerin, birleşme sözleşmesinde sadece ayrılma akçesinin verilmesini kararlaştırabileceği, yani çıkarma hakkı düzenlenmektedir.

²⁷ Çamoğlu'nun ifade ettiği üzere, maddenin anılan fıkrasında her ne kadar ortaklara devralan şirketteki pay ve ortaklık haklarının karşılığı olarak çıkma hakkı tanınabileceği söylenmekte ise de aynı olanağın yeni kurulacak bir şirketin bünyesinde birleşme (yeni kuruluş şeklinde birleşme) halinde de var olduğunu kabul etmek gerekir. Bkz. ÇAMOĞLU, 2014a, s. 256.

²⁸ Yeniden yapılandırma hallerinde genel hüküm olan 191. maddeye göre taraflara, ayrılma karşılığının uygun belirlenmemesi halinde ilgili kararın ilânından itibaren iki ay içinde mahkemen denkleştirme akçesinin saptanmasını isteme imkânı verilmiştir.

TTK m. 141 gerekçesinde bu durum her ne kadar ortaklara kanunen tanınan yenilik doğurucu seçimlik bir hak olarak açıklanmış olsa da hükmün lafzı bu tür bir yoruma açık değildir. Yani birleşmeye katılan şirketlere birleşme sözleşmesiyle kararlaştırılması koşuluyla devredilen şirket ortaklarına seçimlik bir hak tanınması imkânı getirilmiştir. Gerekçede belirtildiği üzere, birleşme sözleşmesiyle tanınan çıkma hakkını çok sayıda ortağın kullanması hâlinde birleşmenin gerçekleşememe ihtimali de mevcuttur. Böyle bir ihtimalin, anılan duruma ilişkin bir sakınca olarak değil, “*azınlığın korunması*” ve “*pay sahipleri demokrasisinin gereği*” olarak değerlendirilmesi, dolayısıyla şirketi zor duruma düşürme olasılığı bulunan bir değişikliğe engel olunmasının amaçlandığı şeklinde değerlendirmek yerinde olabilir.

Diğer taraftan birleşmeye katılan şirketler birleşme sözleşmesinde ayrılma akçesine yer vermemiş olabilirler. Bunun anlamı, birleşmeye karşı olan ortakların çıkma hakkına ilişkin bir sözleşme düzenlemesinin olmamasıdır. Bu durumda birleşmeye karşı olan ortakların, haklı sebeple çıkma hakkı saklı kalmak kaydıyla, şirketten çıkması mümkün değildir²⁹.

ab. Bölünme

Şirket bölünmelerinde ortağın çıkma hakkının olup-olmadığına ilişkin açık bir düzenleme yoktur. Bölünme halinde birleşmede olduğu gibi TTK m. 161’de ayrılma akçesinden söz edilmemektedir. Ancak anılan maddenin gerekçesinde mutabakatın³⁰ sağlanması halinde ortakların ayrılabilmesi, fakat ihraç edilemeyeceği belirtilmiştir. Bu durumda, bölünmede sözleşmeyle ya da mutabakatla ortağın çıkmasına izin verilmemişse, birleşmede olduğu gibi ortak bölünmeye karşı olsa dahi ortaklıktan çıkamayacaktır. Moroğlu seçimlik hak olarak çıkma hakkını tanımayı birleşen şirketlerin tercihine

²⁹ TTK m. 141/1 ifadesinden devrolunan şirket ortaklarına ayrılma/çıkma hakkı tanınmasının zorunlu olmadığı anlaşılmalı beraber bu durum haklı eleştirilere uğramıştır. Bkz. Erdoğan MOROĞLU, **6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Değerlendirme ve Öneriler**, 7. Baskı, XII Levha, İstanbul, 2012, s.85 vd.; Fena İPEKEL KAYALI, **Türk Ticaret Kanunu’na Göre Birleşmeler**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2014, 251; Yusuf Z. SÖNMEZ, **Anonim Ortaklıklarda Pay Sahibinin Ortaklıktan Ayrılma Hakkı**, Beta Yayınları, İstanbul, 2009, s. 201.

³⁰ Çamoğlu, Gerekçe ’deki mutabakat varsa sözlerinden ne anlaşılması gerektiğinin yoruma muhtaç olduğunu, eğer bu ibare ile ayrılmak isteyen ortakla diğer ortaklar arasında bir mutabakat sağlanması kastediliyorsa, böyle bir anlaşmanın (özel bir yasa hükmüne gerek olmadan) ayrılmaya temel olacağına kuşkusuz olduğunu ifade ettikten sonra, ikinci olasılığın ise bu ibare ile bölünme sözleşmesinde ortaklara çıkma hakkının tanınmış olmasının kastedilmiş olabileceğini, bu ikinci halde TTK m. 638’deki genel hükmün bir uygulaması olacağını, Gerekçe ’de mutabakat sağlanırsa ortakların çıkabileceğinin belirtilmesini, yasa koyucunun taraflara bu olanağı hatırlatmak istediği şeklinde değerlendirdiğini belirtmektedir. ÇAMOĞLU, 2014a, s. 260’da 8 nolu dn.

bırakmanın doğru olmadığını, hükmün “*tanyabilirler*” yerine “*tanırlar*” şeklinde düzenlenmesi gerektiğini, bu şekilde kanunen bir seçimlik hak tanıma zorunluluğu getirilmesi gerektiğini, birleşmenin yanı sıra bölünmede de azınlığın korunması gerektiğine dikkat çekerek bölünme sözleşmesinde de ayrılma akçesinin seçimlik hak olarak tanınmasının zorunlu tutulması gerektiğini savunmuştur³¹.

ac. Tür Değiştirme

Tür değiştirmeye ilgili TTK'nin 180 ila 190. maddeleri arasında çıkmaya ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır. Gerekece'de de ortakların çıkma hakkına değinilmemiştir. Ancak sözleşme serbestisi asıl olduğuna ve kanunda bir yasaklama da mevcut olmadığına göre birleşme ya da bölünmeden farklı bir neticeye tür değiştirme açısından varmak mümkün değildir³². Sadece birleşme, bölünme ve tür değişikliğine ilişkin “ortak hükümler” üst başlığını taşıyan TTK m. 191'de şu hüküm yer almaktadır: “(1) Birleşme, bölünme ve tür değiştirmede ortaklık paylarının ve ortaklık haklarının gereğince korunmamış veya ayrılma karşılığının uygun belirlenmemiş olması halinde, her ortak, birleşme, bölünme veya tür değiştirme kararının Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde ilânından itibaren iki ay içinde, söz konusu işlemlere katılan şirketlerden birinin merkezinin bulunduğu asliye ticaret mahkemesinden uygun bir denkleştirme akçesinin saptanmasını isteyebilir. Denkleştirme akçesinin belirlenmesinde 140. maddenin ikinci fıkrası uygulanır. (2) Davacı ile aynı hukukî durumda bulunmaları halinde, mahkeme kararı, birleşmeye, bölünmeye veya tür değiştirmeye katılan şirketlerin tüm ortakları hakkında da hüküm ifade eder...”

Diğer yandan Kanunda birleşme bakımından seçimlik bir hak olarak çıkma hakkının tanınabileceği düzenlendiği halde, bölünme veya tür değiştirme açısından benzer bir düzenlemenin bulunmaması, bu hallerde ortaklara mutabakatın sağlanması halinde dahi çıkma hakkının tanınmasının mümkün olmadığı şeklinde bir yoruma ulaşmak kanımızca mümkün değildir.

b. Şirket Sözleşmesinde Öngörülen Sebeplere Dayalı Çıkma

Sözleşmesel çıkma hakkı TTK m. 638'in birinci fıkrasında şu şekilde düzenlenmiştir:

“(1) Şirket sözleşmesi, ortaklara şirketten çıkma hakkını tanıyabilir, bu hakkın kullanılmasını belirli şartlara bağlayabilir.”

³¹ MOROĞLU, 2012, s. 85 vd.

³² ÇAMOĞLU, 2014a, s. 260'da 8 nolu dn.

Çıkma hakkı ayrıca limited şirket sözleşmesinin içeriğine ilişkin, şirket sözleşmesinde öngörülmesi hâlinde tüm ortaklar açısından bağlayıcı nitelikte hükümleri düzenleyen TTK m. 577'de karşımıza çıkmaktadır. Bu maddenin (k) bendine göre çıkma hakkı, kullanım şartları ile çıkma hakkının kullanılması hâlinde ortağa ödenecek ayrılma akçesinin türü ve miktarı da şirket sözleşmesinde öngörülmesi hâlinde bağlayıcı olacak hükümler arasında düzenlenmiştir. Çıkma hakkıyla bağlantılı diğer bir madde TTK m. 641'dir. Bu madde ileride çıkmanın sonuçları kısmında³³ incelenecek olan şirketten ayrılan ortağın ayrılma akçesi isteyebileceğine ilişkin düzenleme içermektedir. Bu kapsamda bir diğer hüküm ise anılan ayrılma akçesinin ödemesi, sırası ve muacceliyet koşulları ile ilgili TTK m. 642'dir.

TTK m. 638 kapsamında ortaklara şirket sözleşmesiyle tanınan çıkma hakkının kullanımın belirli şartlara bağlanabilmesine izin verilmiştir. Dolayısıyla sözleşmede düzenlendiği takdirde bağlayıcı olan bu hakkın, ortaklık sözleşmesinde ne şekilde düzenleneceğine ilişkin bir şart öngörülmemiş olup bu husus kurucuların veya sonradan çıkma hakkı getiriliyorsa ortakların takdirine bırakılmıştır. Ortaklar şirket sözleşmesiyle dilerse şartsız olarak çıkma hakkını tanyabilecekleri gibi, dilerse bildirim, süre, ödeme gibi hususlarda emredici hükümlere aykırı olmayan diledikleri şartları getirebilirler³⁴.

Çıkma hakkının şartsız olarak tanınması, kanunen bir yasak bulunmamakla birlikte, uygulamada sorunlara neden olabilecektir. Örneğin bir limited şirketin esas sermayesinin üzerinde bir malvarlığı bulunmadığı hâlde, bir veya daha fazla ortağın çıkması durumunda, ayrılan ortağın payına karşılık gelen bedelin ödenmesinde güçlükler doğabileceği gibi bu payı satın alabilecek üçüncü bir kişinin hemen bulunması çok zor bir ihtimal olduğundan, özellikle büyük bir pay sahibinin çıkması olasılığında şirketin sona ermesi dahi söz konusu olabilecektir³⁵. Kanun koyucu uygulamada sıkıntı doğurabilecek bir hüküm olarak eleştirilen, şartsız çıkma hakkının şirket sözleşmesiyle tanınmasına imkân veren eTK 551/1 maddesini aynen TTK 638/1 hükmünde

³³ MOROĞLU, 2012, s. 20 vd.

³⁴ BAŞTUĞ, a.g.e., s. 33 vd.

³⁵ BAŞTUĞ, a.g.e., s.33. Yazar şartsız çıkma imkânının limited şirketlerin yapısına aykırı olduğunu savunmakta, ortaklar arasındaki ilişkinin limited şirketlerde kuvvetli olduğu, pay devrinin zorlaştırılmış olması, birlikte yönetim ve temsil gibi ilkelere de bu hususun aykırı olduğu gerekçeleriyle şahıs şirketlerinde ve birliklerinde olduğu gibi çıkma ihbar süresinin ve geçerlilik zamanının hesap yılı sonu olarak limited şirketler için de düzenlenmesinin gerekli olduğunu savunmaktadır.

düzenlemiştir. Hatta ileride inceleyeceğimiz çıkmaya katılma³⁶ hâlini de yeni bir hüküm olarak TTK 639. maddede düzenleyerek çıkma imkânını ortaklar lehine daha da genişletmiştir.

Ortakların çıkma hakkına getirebilecekleri şartlar sınırlı sayıda olmadığından çalışmamızda genel olarak getirilebilecek birkaç hususu saymakla yetineceğiz.

Çıkma hakkının kullanılması belirli bir süre için kısıtlanabileceği gibi varsa sözleşmede öngörülen sebebin, sözleşmede çıkma sebebi yoksa çıkma isteğinin belirli bir süre önceden bildirilmesi ya da çıkma bildirimının belirli süre sonra hüküm doğuracağı şirket sözleşmesinde kararlaştırılabilir³⁷. Bu tür düzenlemelere şirket sözleşmesinde yer verilmesi daha önce de bahsettiğimiz üzere şirket ve diğer ortaklar bakımından faydalı olacak, şartsız ve süresiz çıkma hakkının sakıncaları özellikle “uzak görüşlü” limited ortaklıklar açısından bertaraf edilmiş olacaktır³⁸.

Diğer bir kısıtlama şekli çıkma bildiriminin yapıma şekline dair olabilir. Çıkma bildiriminin yapılmasında sözlü, tek taraflı irade beyanı yeterli görülebileceği gibi bildirim özel şarta, mesela taahhütlü mektupla ya da noter aracılığıyla yapılacağı kabul edilmesi, hatta haklı sebeple çıkma hâlinde olduğu gibi mahkemenin ya da çıkmaya karar vermek üzere hakemin yetkilendirilmesi mümkündür. Böyle bir şartın öngörülmesi, sözlü bildirim şirket tarafından dikkate alınmaması ya da şirketin çıkma sebebinin gerçekleşmediğini düşünmesi ihtimalleri düşünüldüğünde çıkan kişinin ispat bakımından da yararlıdır. Nitekim bu hâlde çıkan kişinin bildirim yapmış olduğunu ispatlaması yeterli olup çıkma sebebinin gerçekleşmediğinin tespiti ve bildirim geçersizliğini ispat yükü şirketin üzerinde olacaktır³⁹.

Bildirim ve süre dışında da çıkma hakkına farklı türde sınırlamalar getirmek mümkündür. Çalışmamızda tüm şartları incelememiz mümkün olmadığından, çıkma hakkına, emredici hükümlere aykırı olmamak kaydıyla, sınırlamalar getirilmesinin ortaklığın yararına olduğunu belirtmekle yetiniyoruz.

³⁶ Bkz. s. 17 vd.

³⁷ Örneğin çıkma hakkının şirketin kuruluşundan itibaren belirli bir süre kullanımının kısıtlanması sermayenin azaltılmasının yeni şirketlerdeki etkisi göz önünde bulundurulursa çok faydalı olabilecektir. BAŞTUĞ, a.g.e., s. 35, TAŞDELEN, a.g.e., s.176,

³⁸ BAŞTUĞ, a.g.e.,35.

³⁹ TAŞDELEN, a.g.e.,178.

2. Haklı Sebep Çıkma

Limited ortaklık sürekli bir borç ilişkisidir. Ortağın ortaklıkla arasındaki hukuki bağ, sahip olduğu hak ve borçlar birlikte değerlendirildiğinde, sözleşmede çıkma hakkı tanınmadıkça ahde vefa ilkesi gereğince ortağın sebepsiz yere ortaklıktan ayrılması düşünülemez⁴⁰. Ancak sürekli borç ilişkisi doğuran sözleşmelerde tarafların MK m. 2'deki dürüstlük kuralı gereğince, devamı kendisi için çekilmez hâle gelen bir ilişkiyi sürdürmesi beklenemeyeceğinden⁴¹, haklı sebeplerin varlığı hâlinde bu ilişkiyi sona erdirmesi mümkündür⁴². Limited ortaklıklarda, haklı bir sebebin gerçekleştiğini düşünen her ortak TTK m. 638/2 hükmüyle verilen imkândan yararlanarak haklı sebeple çıkma davası açabilir⁴³. Kanuni çıkma hakkı olarak da anılan haklı sebeple çıkma hakkı, sözleşmeyle çıkma hakkı tanınmış olsa dahi bâkidir. Nitekim haklı sebeple çıkma hakkı vazgeçilmez, mutlak bir haktır⁴⁴.

Haklı sebep uygulamada bahsi çok geçen temel bir kavramdır. Özel hukukun birçok alanında ve özellikle ticaret hukukunda yaygın kullanımı olduğu söylenebilir. Ortaklıklar hukuku anlamında bazı tanımlara göz atıldığında, örneğin Çamoğlu haklı sebebi, *ortaklık ilişkisini çekilmez hale getiren ve dürüstlük kurallarına göre ortak açısından bu ilişkinin sürdürülmesinin kendisinden istenemeyeceği nedenler* şeklinde ifade etmektedir⁴⁵. Limited ortağın çıkma gerekçeleri bağlamında bazı durumlara topluca işaret etmesi bakımından ifade edilecek olursa haklı sebep, ortak açısından ilişkinin objektif imkânsızlığına neden olan, ilişkinin sürdürülmesi imkânını ortadan kaldıran hâller şeklinde tanımlanabilir⁴⁶. Şirketler hukuku açısından Kanunda haklı sebebin

⁴⁰ BAŞTUĞ, a.e.,42.

⁴¹ Ersin ÇAMOĞLU, *Kollektif Ortaklığın Haklı Sebep Feshi ve Ortağın Haklı Sebep Çıkarılması*, İstanbul, 2008, s. 55; ÇAMOĞLU, 2014a, s. 257 vd.; Aytekin ÇELİK, *Anonim Şirketlerde Ortaklıktan Çıkarılma*, 3. Baskı, Seçkin, Ankara, 2013 s. 293.

⁴² Bu konuda bkz. Özer SELİÇİ, *Borçlar Kanununa Göre Sözleşmeden Doğan Sürekli Borç İlişkilerinin Sona Ermesi*, İstanbul, 1977; Pınar ORMANCI ALTINOK, *Sürekli Borç İlişkilerinin Haklı Sebep Feshi*, İstanbul 2011.

⁴³ Maddeye göre, mahkeme talep edilmesi halinde, bir ihtiyati tedbir kararıyla davacının ortaklıktan doğan hak ve yükümlülüklerini kısmen ya da tamamen dondurabilecek, diğer taraftan da davacı ortağın durumunun teminat altına alınması için diğer önlemlere karar verebilecektir.

⁴⁴ TAŞDELEN, s.180.

⁴⁵ ÇAMOĞLU, 2014a, s. 257.

⁴⁶ Doktrinde haklı sebep *“hukuki ilişkinin sürdürülmesini çekilmez hale getiren ve bozucu yenilik doğuran bir bildirim veya dava ile hukuki ilişkiyi sona erdirmek veya değiştirmek yetkisinin kullanılmasını adil gösteren hukuki olgu”* şeklinde tanımlanmıştır. Halil ASLANLI/Hayri DOMANIÇ, *Limited Şirketler Hukuku ve Uygulaması*, İstanbul, 1989, s.736.

tanımı genel hükümlerde veya limited şirketlere ilişkin hükümlerde yer almamaktadır. Sadece kolektif şirketlerin sona ermesi bölümünde TTK m. 245’de haklı sebebin tanımı yapılarak numerus clausus olmayan haklı sebep hâlleri sayılmıştır. Bu maddeye göre haklı sebep:

“şirketin kuruluşuna yol açan fiili veya kişisel sebeplerin şirketin işletme konusunun elde edilmesini imkansız kılacak veya güçleştirecek şekilde ortadan kalkmış olması”

şeklinde tanımlanmış, bir ortağın yönetimde, hesaplarda şirkete ihanet etmesi, kendisine düşen asli görev ve borçları yerine getirmemesi, şirket unvanını veya mallarını şahsi çıkarları için kötüye kullanması, şirket işlerini yapamayacak duruma gelmesi gibi hâlleri haklı sebebe örnek olarak dört bent halinde sıralamıştır⁴⁷. Bu örneklerden de açıkça anlaşılacağı üzere haklı sebep herhangi bir ortakla⁴⁸ ilgili olabileceği gibi ortaklar arasındaki münasebetlerde de kendisini gösterebilir⁴⁹.

⁴⁷ Bu hükmün limited şirketlerde haklı sebebin belirlenmesinde de uygulanma alanı bulabileceği kabul edilmiştir. Bkz. POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU, 2010, N. 1678b, s. 819, Hasan PULAŞLI, **6102 Sayılı Türk Ticaret Kanuna Göre Yeni Şirketler Hukuku Genel Esaslar**, Ankara 2012, s. 1045. Haklı sebebe ilişkin Yarg. 11. HD.’nin, 17.06.2002 t., E.2002/2286, K.2002/6137 sayılı Kararı’nda limited şirkette, ortaklardan birinin diğerini iş yerine sokmamasını, kilitleri değiştirmesini, ortaklık hesap ve belgelerini gizlemesini şirketin feshi için haklı sebep olarak kabul edilmiştir. Ayrıca bkz. Yrg. 11. HD.’nin, 15.02.2005 tarih ve E.2004/7433, K.2005/1213 sayılı; Yarg. 11. HD.’nin, 07.05.2002 tarih ve E. 2002/599, K.2002/4496 sayılı; Yarg. 11. HD.’nin, 21.02.2000 tarih ve E.2000/55, K.2000/1242 sayılı kararları (www.kazanci.com).

⁴⁸ Haklı sebebin meydana gelmesine neden olan, yani söz konusu olay kendi şahsında gerçekleşen ortak açısından çıkarma sebebi sayılabilecek bir hususu, diğer ortaklar açısından haklı sebeple çıkma gerekçesi olarak değerlendirmek mümkündür.

⁴⁹ Haklı sebeplerin özel hukukta veya ticaret hukukunda genel olarak bir dökümü yapılmış değildir ve muhtemelen bu pek olası da değildir. Ancak TTK’de yaklaşık 37 ayrı maddede haklı sebebe atfen hüküm yer almaktadır. Örneğin; TTK m. 121, acentenin haklı sebeple feshine, m. 122/3 müvekkilin haklı sebeple sözleşmeyi feshine, m. 123/3 rekabet yasağı anlaşması ile bağlı olmamanın gerekçesine, m. 199/4 bağlı ve hakim şirket ilişkilerinde bağlı şirketlerin raporun hazırlanması için gerekli bilgi ve belgeleri hakim şirketin uzmanlarına vermelerinin gerektiği aksi için haklı sebep bulunması konusunda, m. 219/1 ve 220 kolektif şirket sözleşmesi ile atanan yöneticinin görevden alınmasına, m. 235/1 kolektif şirkette temsilcinin temsil yetkisinin kaldırılmasına, m. 245 kolektif şirketin haklı nedenle feshine, m. 255 kolektif ortaklıkta ortağın çıkarılmasına, m. 257/1 yalnız iki kişilik kolektif ortaklıkta bir ortağın çıkarılmasına, m. 274/1-275/1-276/1 kolektif şirket tasfiye memurunun görevden alınmasına, m. 282/1 tasfiye memurunun yetkilerinin daraltılmasına, m. 310/3 komandit şirkette komanditer ortağın denetim hakkının kapsamına ilişkin olarak, m. 399/8 anonim ortaklıkta denetçinin denetleme sözleşmesinin feshi ile ilgili olarak, m. 461/2 anonim ortaklıkta rüçhan haklarının sınırlandırılmasında, m. 466/1 anonim ortaklıkta önerilmeye muhatap olma hakkının kaldırılması veya sınırlandırılmasında, m. 479/2 anonim ortaklıkta oyda imtiyaz sınırının genişletilmesinde, m. 531/1 anonim ortaklığın feshinde, m. 537/2 anonim ortaklıkta

Haklı sebebin gerçekleşip gerçekleşmediğini takdir yetkisi ise hâkime aittir. Şüphesiz hâkim söz konusu sebebin haklı olup olmadığını takdir ederken ilgili limited şirketin yapısını da göz önünde bulunduracaktır. Şöyle ki limited şirketler TTK m. 124 hükmünde açıkça sermaye şirketleri arasında sayılmış olmakla birlikte, anonim şirketlere kıyasla şahıs ortaklığı özellikleri gösteren nitelikleri de mevcuttur. Pay devrinin imzaları noter onaylı sözleşme mecburiyetiyle zorlaştırılmış olması, yan edim yükümlülükleri getirme imkânı, çıkma ve çıkarılma kurumlarının düzenlenmiş olması gibi hükümler limited şirketin bu yönünü göstermektedir^{50,51}. Dolayısıyla çok ortaklı, tüm ortakların şirket işleriyle bizzat ilgilenmeyip daha ziyade anonim şirketlerde olduğu gibi kişiliklerinin ön plana çıkmadığı, yaptığı yatırımın değerlendirilmesine önem verdiği “*kapitalist karakterli*” limited şirketlerde, ortakların şahıslarında meydana gelen sebepler her zaman haklı sebep sayılamayabilir⁵². Bu hâlde ortaklar, ortaklık ilişkilerinden kaynaklanan, yani objektif nedenlerden dolayı haklı sebebe dayanarak çıkma haklarını kullanabileceklerdir. Ortaklığın sürekli zarar etmesi, uzun yıllar boyunca kâr dağıtılmaması, şirketin atıl durumda olması, ortakların birbirlerine duydukları güven ortamının kaybolması, amacın gerçekleşmesinde hukuki veya ekonomik imkânsızlıkların doğması şeklinde doktrinde birçok husus örnek olarak sayılmıştır⁵³.

tasfiye memurlarının görevden alınmasında, m. 591/2 limited ortakların rüçhan haklarının sınırlandırılmasında, m. 595/5 limited şirkette şirket sözleşmesinin ayrılmaya izin vermediği veya genel kurulun onaylamadığı durumlarda ortağın çıkma hakkının saklı tutulmasında, m. 600/2 limited ortaklık genel kurulunun esas sermaye payı üzerinde rehin hakkı kurulmasına onay vermekten kaçınmasında, m. 621/1-h) “bir ortağın haklı sebepler dolayısıyla şirketten çıkarılması için mahkemeye başvurulması ve bir ortağın şirket sözleşmesinde öngörülen sebepten dolayı şirketten çıkarılmasına ilişkin genel kurul kararının önemli kararlardan olduğu hakkında, m. 630/2,3 limited ortaklıkta müdürlerin görevden alınması yönetim ve temsil yetkilerinin sınırlandırılmasında, m. 636/3 limited şirketin feshinde, m. 638/2 ortaklıktan çıkma, m. 639/1-a), b) çıkmaya katılmada, m. 640/3 limited ortağın çıkarılmasında, m. 1083/1,2 donatma iştirakinde paydaş donatanın çıkmasında, m. 1086/2 tasfiye memurunun alınmasında kollektif şirkete atıfla, m. 1220/1 kaptanın rotadan sapması hususunda, m. 1239/1 taşıyanın konşimentoda gösterilenler ile yüklenenlerin aynı olup-olmadığında şüpheye düşmesi konusunda, m. 1281/5 dispeç raporuna itirazın süresinde yapılmamasında, m. 1415/1 sigortacının sözleşmenin bazı hükümlerini fesh etmesinde veya onlardan caymasında.

⁵⁰ TTK’den farklı olarak esas sermaye pay senetlerinin nama yazılı senet şeklinde düzenlenmesi ve bir ortağın birden fazla paya sahip olması imkânının getirilmesi, kavram olarak limited şirket payının anonim şirket payına yaklaştığını göstermektedir. Bkz. KENDİGELEN, a.g.e., s. 487.

⁵¹ Limited şirketin sermaye ve kişi ortaklıklarından farklı unsurlar barındırdığı için karma bir tür olarak değerlendirilmesi konusunda bkz. POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU, a.g.e., N. 1638, 1638a.

⁵² BAŞTUĞ, a.g.e., 48, 49.

⁵³ Bkz. BAŞTUĞ, a.g.e., s. 56, Akar ÖCAL, “Limited Şirketin Haklı Sebeplerle Mahkeme

Bu bağlamda Yargıtay'ın değişik dönemlerde verdiği kararlarında haklı sebebe ilişkin şu örneklere rastlamaktayız:

“...Davalı şirketin, davacı dışındaki ortaklarının yakın akraba oldukları anlaşılmaktadır. Davacı bu şirketlere ortak olduktan sonra bir müddet müdürlük görevinde bulunmuş, daha sonra müdürlükten azledilmiş, bundan sonra ise davacı ile diğer ortaklar arasında dava dosyasına yansıyan sürtüşmeler başlamıştır. Davacı ile diğer ortaklar arasındaki olayların kronolojik gelişme seyrine göre, davacının şirket ortaklığını sağlıklı bir şekilde sürdürme imkanının kalmadığı anlaşılmaktadır. Bu durum ise, TTK'nun 551/2. maddesi uyarınca ortaklıktan çıkma için muhik sebep oluşturur”⁵⁴ diyerek ortaklar arasındaki sürtüşmeleri çıkma açısından haklı sebep kabul etmektedir.

“Mahkemecedavacı ortağın diğer ortaklara ve şirket müdürüne güveni kalmadığından haklı sebeple şirket ortaklığından çıkma şartları mevcut olduğu gerekçesiyle davacının ortaklıktan çıkmasına, çıkma payı olarak davacı hissesine düşen 66.181,64 TL ile dağıtılmayan 2006 yılı kar payından yine davacı hissesine düşen 1.413,55 TL'nin davalı şirketten tahsiline karar verilmiştir...”⁵⁵ şeklindeki yerel mahkeme kararının, ortağın diğer ortaklara ve şirket müdürüne güveni kalmadığından haklı sebeple şirket ortaklığından çıkma şartları mevcut olduğu görüşünü kabul etmiş, ancak çıkma payına ilişkin hesaplama yönünden kararı bozmuştur.

Başka bir vakada *“...şirket müdürü vasi F. Y.'in davalı şirketi zarar uğrattığını, Ş. Y. hakkında güveni kötüye kullanmaktan dolayı şikayette bulunulduğunu ve soruşturmanın devam ettiğini ileri sürerek, öncelikle haklı sebeple davalı şirketten çıkmaya izin verilmesi ve paylarının gerçek değerine denk gelen ayrılma akçesinin ödenmeyen karlarla birlikte davalı şirketten tahsiline...”⁵⁶* şeklindeki kararı ile Yüksek Mahkeme *“şirket müdürü hakkında güveni kötüye kullanmaktan soruşturma açılmasını”* haklı sebep olarak nitelemiştir.

Başka bir davada Yüksek Mahkeme: *“Dava, muhik sebeplere dayalı olarak limited şirketten çıkmaya izin verilmesi ve sermaye payının ödenmesi istemine ilişkindir. Mahkemece, davacının şirketin iştiğal konusu ile ilgili bilgi, görgü ve tecrübeye sahip olmamasının tek başına çıkma için haklı sebep*

Kararıyla Sona Erdirilmesi”, **Turgut Kalpsüz'e Armağan**, Ankara, 2003, s.223, TAŞDE-LEN, a.g.e., 185 vd.,

⁵⁴ YARGITAY 11. HD, E. 2002/162, K. 2002/3015, T. 2.4.2002 (E.T.: 25.12.2015).

⁵⁵ YARGITAY 11. HD, E. 2012/5955, K. 2012/10241, T. 11.06.2012 (E.T.: 25.01.2016).

⁵⁶ YARGITAY 11. HD, E. 2012/15246, K. 2013/12937, T. 20.6.2013 (E.T.: 25.01.2016). Benzer karar: YARGITAY 11. HD, E. 2014/7222, K. 2014/14813, T. 29.9.2014 (E.T.: 25.01.2016).

oluşturmayacağı, davacının bunun haricinde haklı sebep sunmadığı gerekçesi ile davanın reddine karar verilmiş ise de; davacı iddiasında sadece mahkeme gerekçesinde haklı sebep olup olmadığı irdelenen nedene değil, ayrıca şirket müdürü olan kardeşinin, kendisine şirket hakkında bilgi vermekten de kaçınmasına, taraflarınca yapılan tüm girişimlerin sonuçsuz kalmasına da dayanmıştır. O halde mahkemece, davacının dayandığı tüm sebepler ve buna ilişkin deliller değerlendirilerek, gerektiğinde bilirkişi incelemesi yapılmak suretiyle davacının şirketten çıkmasını gerektirecek haklı bir sebebin bulunup bulunmadığının belirlenmesi gerekir....”⁵⁷ şeklinde karar verirken çıkmak isteyen davacının şirketin faaliyet konusunda uzman olmamasının haklı neden olmayabileceğini ancak ortağa yönetici tarafından bilgi verilmemesinin haklı neden sayılacağına zımnen hükmetmiştir.

Görüldüğü üzere sayılan hâllerden birçoğu esasında şirketin feshi için de haklı sayılabilecek sebepler olarak kabul edilebilir. Haklı sebep kavramının doğumu da zaten kişi ortaklıklarının infisahı doğrultusunda gelişmiştir⁵⁸. Nitekim eTTK döneminde şirketten çıkma ve çıkarılmayı düzenleyen eTTK m. 551’in ikinci fıkrası hükmü, ortakların haklı sebeple çıkmaya müsaade edilmesini veya şirketin feshini talep etmesine imkân tanımaktaydı⁵⁹. Yeni TTK’de ise bu iki hâl bir arada düzenlenmemiş, TTK m. 636/3’de haklı sebeple ortaklığın feshini talep hakkı korunarak, mahkemenin fesih yerine davacı ortağın pay bedelinin kendisine verilerek şirketten çıkarılmasına hükmedebileceği düzenlenmiştir. Ortaklıktan ayrılma imkânı bulunan ortağın pay karşılığını elde edememesi ihtimali dışında ortaklığın sona erdirilmesinde hukuki menfaati bulunmadığından, ayrıca ortaklığın ayakta tutulması amacıyla fesih hakkının son imkân olarak ele alınması gerektiği, dolayısıyla çıkma imkânı ile düzeltilebilecek bir ihtilafın hallinde feshe karar verilmesi doğru görülmemiştir⁶⁰.

⁵⁷ YARGITAY 11. HD, E. 2014/8798, K. 2014/14978, T. 1.10.2014 (E.T.: 25.12.2015).

⁵⁸ BAŞTUĞ, a.g.e., s. 45.

⁵⁹ eTTK döneminde, uygulamada hâkimin davayı reddetmesine ve yeni bir dava açılmasına yol açan bu durum, TTK ile usul ekonomisine uygun bir hâle getirilerek, hâkime daha geniş bir yetki verilmiştir. Hâkimin açılan fesih davasında, ileri sürülen haklı sebebi, şirketin feshi için yeterli görmemesi veya bunun son çare olduğunu düşünmemesi hâlinde fesih talebini reddetmekten başka çaresi kalmamaktadır. Fakat TTK’deki bu düzenleme ile davacı ortak veya davalı şirket tarafından talep edilmemiş olsa bile hâkim davayı kendisi genişletebilmekte ve talep dışında karar vererek; ortağı şirketten çıkarabilmektedir. TTK ile hâkime bir hak daha tanınarak “duruma uygun düşen ve kabul edilen diğer bir çözüme” hükmedebileceği düzenlenmiştir. Bu çözümün ne olduğu belirsizdir. Fakat düzenleme ile şirketin yararına olarak hâkime geniş müdahale hakkı tanınmıştır.

⁶⁰ Yargıtay da bu fikirle hareket etmektedir. R. Eda GİRAY, “Limited Şirketlerin Haklı Nedenlerle Feshi ve Yargıtay’ın Yaklaşımı”, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,

Eski dönemde verilen kararlarda zaman zaman sözleşmede tanınan çıkma nedenleri ile haklı sebepler de birbirine karıştırılabiliyordu. Örneğin bir kararında Yargıtay;

“TTK’nın 551/2. maddesi hükmünce, haklı nedenlerle Limited Şirket ortaklığından ayrılma hakkı doğan ortak, diğer ortakların bu yöndeki iradeye uymaması halinde Şirket ortaklığından çıkmasına izin verilmesini mahkemeden talep edebilir. Anılan yasa maddelerinde haklı nedenler sayılmadığı gibi, davalı şirket ana sözleşmesinde de bu husus düzenlenmediğinden, haklı nedenlerin varlığının yargıç tarafından değerlendirilerek saptanması gerekir”⁶¹ şeklinde sonuca varmıştır.

Bu durum göstermektedir ki, sözleşmeyle soyut çıkma hakkının tanınmasını (belirli bir nedene bağlamaksızın) ayrı bir kategori, sözleşmede belli durumlar/nedenlere dayalı çıkma hakkı tanınmasını “geçerli nedenler” adı altında ayrı bir kategori olarak kabul etmek, haklı nedenleri ise başlı başına bir kategori olarak zikretmek daha isabetli bir sınıflandırma olabilir. Zira gerçekten bir çıkma nedeninin haklı sebep olup-olmadığını takdir hakkı yargıca aittir⁶².

Bu konuda üzerinde durulması gereken bir diğer husus limited şirket ortağının payını devredememesinin çıkma için başlı başına bir haklı sebep olup olmadığıdır. Limited şirket ortağının tüm paylarını şirkete, başka bir ortağa ya da üçüncü bir kişiye devretmesi ortağın ortaklıktan –teknik anlamda çıkma olarak adlandırılmasa da- ayrılması sonucunu doğurur. TTK m. 595’de pay devri için, devir sözleşmesinin yazılı şekilde yapılması, sözleşmenin taraflarının imzalarının noterce onanması ve ortaklar genel kurulunun onayı gerekli görülmüştür. Devir için kanunun bu kadar ağır şartlar içermesi limited şirket payı bakımından kanuni bağlam bulunduğu anlamına gelebilir⁶³. Bu örtülü bağlam hükmünün ayrılmak isteyen ortak bakımından haklı sebep teşkil edip-etmeyeceği tartışma konusudur.

İncelenen konu bakımından önem arz eden bir diğer husus, TTK m. 595’in beşinci fıkrasıdır. Anılan fıkrada payın devri şirket sözleşmesiyle yasaklanmışsa veya genel kurul TTK m. 595’in yedinci fıkrası uyarınca devrin

Sayı: 12, Güz2007/2, s. 210; Bkz. Yarg. 11. HD. 19.12.1988 T., E. 9182 K.7852, Yarg. 11. HD., 11.02.2002 E. 8760 K.1018, www.kazanci.com.

⁶¹ YARGITAY 11 HD, E. 2001/7132, K. 2001/9218, T. 22.11.2001 (E.T.: 25.12.2015).

⁶² ÇAMOĞLU, 2014a, s. 257.

⁶³ YILDIZ, a.g.e., s.137.

onaylanması için başvurulmasından itibaren üç ay içinde devir başvurusunu reddederse, payını devretmek isteyen ortağın haklı sebeple ortaklıktan çıkma hakkının saklı olduğu belirtilmiştir. Yıldız, devrin yasaklanması veya onaylanmaması halinde kanun koyucunun bu hükümle menfaatler dengesinin gözetilmesi amacıyla payını devredemeyen ortak açısından haklı sebeple çıkma imkânı tanıdığını savunmaktadır⁶⁴.

Kanaatimizce hüküm sadece ortağın haklı sebeple çıkma hakkının saklı olduğuna işaret etmektedir. Gereçede de hükmün amacı “(y)asağa rağmen ortak haklı sebeplerin varlığında şirketten çıkabilir. Haklı sebeplerin nitelik ve özellikleri ile ilgili bir sınırlama yoktur.” şeklinde aydınlatılmıştır. Aksi fikrin kabulü hâlinde zaten devrin yasaklanması veya onay vermektan kaçınılması hâli Kanunda açıkça izin verilen bir çıkma sebebi olarak kabul edilecek, bu durumda mahkemenin bu sebebin haklı olup olmadığına karar vermesi gerekmeyecektir. Dolayısıyla “haklı” kelimesinin maddede yer almaması gerekirdi⁶⁵.

Devir neticesinde devralınan payın bedeli devralan tarafından karşılanacaktır. Ancak devre genel kurulca izin verilmemesi ya da en başından pay devrinin şirket sözleşmesiyle yasaklanmış olması ihtimallerinde, ortak varsa haklı sebeple çıkma için ya ortaklığa kanuni çıkma hakkını bildirerek, ya da haklı sebeple çıkma davası açarak şirketten çıkmasına karar verilmesini talep edebilir.

3. Çıkmaya Katılma Yoluyla Çıkma

Çıkmaya katılma yoluyla çıkma⁶⁶ hakkı, TTK m. 639 ile hukukumuzda getirilen yeniliklerden biridir. Bu imkân sayesinde bir ortağın sözleşmesel ya da kanuni çıkma hakkını kullanarak şirketten ayrılmak istemesi hâlinde, diğer ortakların da çıkma işlemine veya davasına katılması mümkündür. Maddenin gerekçesinde hükmün eşit işlem ilkesinin sağlanmasına hizmet edeceği, ayrıca menfaatler dengesi ve dava ekonomisine de uygun olduğu belirtilmiştir⁶⁷.

⁶⁴ YILDIZ, a.g.e., s.139, 142.

⁶⁵ Abuzer KENDİGELEN, *Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler Yenilikler İlk Tespitler*, Oniki Levha Yayınları, İstanbul, 2012, s.501, 502.

⁶⁶ Ünal TEKİNALP, Çıkmaya Katılma, <http://arslanlibilimarsivi.com/>; ÇAMOĞLU, 2014a, s. 258-9.

⁶⁷ Doktrinde hükmün öngörülme amaçlarından birinin çıkmanın dürüstlük kuralına aykırı olarak kullanımının engellenmesi, şirket kaynaklarına çıkma yoluyla el konulmasının önüne geçmek olduğu, diğer yandan büyük ortakların çıkma haklarını küçük ortaklara karşı şantaj aracı olarak kullanmalarının da çıkmaya katılma imkânıyla önüne geçildiği belirtilmektedir. Bkz. TEKİNALP, Çıkmaya Katılma, s. 2-4.

Maddeye göre bir ortağın ortaklığa çıkma iradesini yöneltmesi veya haklı sebeple çıkma davası açması hâlinde bu durum ortaklık müdürlerince diğer ortaklara bildirmekle görevlendirilmiştir. Bu bildirimi alan ortak da 1 ay içerisinde şirket sözleşmesinde yer alan sebebin kendisi açısından da geçerli olduğunu düşünüyor ve çıkmak istiyorsa bu durumu müdürlere bildirerek veya haklı sebeple çıkma davası yoluyla çıkma talep edilmişse bu davaya katılarak şirketten ayrılabilir. Maddenin son iki fıkrasında eşit işlem ilkesine ve ortağın çıkarılmasında bu hükmün uygulama alanı bulamayacağı kuralına yer verilmiştir.

Çıkmaya katılma konusunda üzerinde durulması gereken hususlardan ilki, çıkmaya katılmak isteyen ortak, çıkan ortağın dayandığı sözleşmede yer alan sebeple ya da mahkemede haklı sebep olarak ileri sürülen çıkma sebepleriyle sınırlandırılmış mıdır? Yani bu sebeplerin birebir aynı olması zorunlu mudur yoksa farklı bir çıkma sebebine ya da haklı sebebe dayanarak çıkmaya katılmak mümkün müdür? Lafzi yorumla sözleşmede öngörülen çıkma sebebinin “*kendisi yönünden de geçerli*” olması şartı aynı sebebe işaret ediyor gibi görünürken, haklı sebep konusunda ise böyle bir şarta yer vermeksizin “*haklı sebepler dolayısıyla çıkma davasına katılmak*” açılacak davanın tek şartı olarak hükümde yer almaktadır. Madde gerekçesine baktığımızda ise açılan davadaki haklı sebebin “*diğer bazı ortaklar için de geçerli olması*” hâlinde söz edildikten sonra açıkça katılmanın sözleşmede yer alan aynı çıkma sebebine veya davanın dayandırıldığı haklı sebebe dayandırılmasının şart olup olmadığı tartışmasının yargı kararlarına ve öğretiyeye açık olduğu belirtilmiştir. Çamoğlu’na göre, sözleşmede birden çok çıkma sebebi öngörüldüğü takdirde, çıkma hakkını kullanan ortak hangi sebebe dayanmışsa, diğer ortaklar çıkmaya katılmayı aynı sebebe dayalı olarak kullanabilirler. Sözleşmedeki sebeplerden başka birisine dayanılması bağımsız bir çıkma hakkı kullanılmasıdır. Çıkma hakkını kullanan ortak bu talebinden vazgeçerse, çıkmaya katılan ortakların da başvuruları düşer. Ancak aynı sebep ortak açısından da geçerli ise katılan ortak bu başvurusunu bağımsız bir çıkma talebine dönüştürebilir⁶⁸.

Yukarıda da değinildiği üzere, gerek çıkma ve gerekse çıkmaya katılma hususunda haklı sebebe sözleşmede yer verilmesi gerekli değildir. Hatta yer yer karışıklık yaratacak potansiyele sahiptir. Nitekim doktrinde bu konuda Kendigelen TTK m. 639/2-a hükmünde “haklı sebep” kavramına

⁶⁸ Ersin ÇAMOĞLU, “Limited Şirketten Çıkma-II”, *Yaklaşım Dergisi*, Sa. 254, Şubat-2014[b], s. 247.

yer verilmesini eleştirmiş, haklı sebebin takdiri mahkemeye ait olduğundan sözleşmede yer verilen bir sebebin haklı sebep değil, çıkma sebebi olarak değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir⁶⁹.

Tekinalp bu konuda Kanunun aynı haklı sebebin ileri sürülmesini aramadığını ancak pay devrine onay verilmemesi, ortağın çıkma talebinde bulunması veya çıkma davası açması ya da tek taraflı irade beyanıyla, yani bildirimle çıkma hâllerinde çıkmaya katılmanın mümkün olmadığını belirtmiştir⁷⁰.

Bir diğer çalışmada ise yazar, TTK m. 639/1 hükmünde haklı sebep ibaresine yer verilmemiş, genel bir ifadeyle şirket sözleşmesindeki hükme dayalı çıkmanın mümkün olduğu düzenlenmiş olsa da TTK m. 639/2-a hükmü de dikkate alınarak yapılacak değerlendirme neticesinde hem çıkma açısından hem de çıkmaya katılma bakımından haklı bir sebebin bulunmasının gerekli olduğunu savunmuştur⁷¹.

Kanaatimizce bu görüş doğru değildir. Nitekim haklı sebeple ilgili en temel husus, hâkimin takdir yetkisine göre sebebin haklı olup olmadığına karar vermesidir. Çıkma ve çıkmaya katılma kurumunun amaçları dikkate alındığında, ortaklara sözleşme serbestisi çerçevesinde, şirketlerinin yapısını da dikkate alarak, gerekli gördükleri takdirde çeşitli şartlar da öngörmek suretiyle çıkma hakkının kullanımına sınırlamalar veya şartlar getirebileceği, sözleşme serbestisi ile çıkma hakkının yanı sıra uzun süreli bu borç ilişkisinden her ortağın haklı sebeplerin varlığı hâlinde, sözleşmede çıkmaya dair hükümler bulunsun bulunmasın, mahkemeden çıkmasına izin verilmesini talep etme hakkı tanınmıştır. Bu iki husus birbirinden farklı şartlarda incelenmektedir. Sözleşmede yer alan bir hükmün haklı olup olmadığının da hâkimin takdirine bırakmak usul ekonomisine de, ortakların korunması amacına da aykırıdır. Zaten sözleşmede haklı sebep olarak düzenlenmiş bir sebebin takdirinin hâkime ait olduğu kabul edildiği takdirde bu sebep sözleşmede yer almasa da, ortakların mutlak hakkı olan haklı sebeple çıkma hakkı çerçevesinde ilgili hususu mahkemeye taşıyarak sebebin haklılığı konusunda hâkime başvurması mümkündür.

⁶⁹ KENDİGELEN, a.g.e., s. 554, dn. 136.

⁷⁰ TEKİNALP, 2012, s.382.

⁷¹ TEKİNALP, Çıkmaya Katılma, s. 4. Yazar 8no'lu dipnotta mehaz İsviçre BK 822a maddesi ve gerekçesinde sözleşmede yer alan hüküm veya haklı sebeple çıkmada haklı sebebin TTK'da olduğu şekilde katılma hakkına hasredilmediğini vurgulamıştır.

Nitekim aksi fikrin kabulü, esasında kanun koyucunun abesle iştiğal ettiğı ya da ettirildiğı düşüncesini de beraberinde getirmektedir. Sözleşmede düzenlenen çıkma sebebine dayanarak ortaklığa yöneltilecek tek taraflı irade beyanı ile ortağın çıkma hakkının var olduğunu savunarak ayrıca sözleşmeyle kararlaştırılan bir sebebin haklı olup olmadığının hâkimin takdirine bırakılacağını iddia etmek kanaatimizce çelişkilidir.

C. Çıkmanın Sonuçları

Sözleşmede kararlaştırılan bir sebebe dayanarak çıkma hakkının kullanılmasında, çıkma bildirimiminin ortaklığa ulaştığı an, haklı sebeple çıkmada ise hükmün kesinleştiğı anda çıkma gerçekleşir⁷². Çıkma, yapılan tescilin ilanı ile hüküm doğurur. Çıkma neticesinde ilgili ortak bakımından bu ilişkiden kaynaklanan hak ve borçlar kural olarak sona erer ve çıkan ortağa “*esas sermaye payının gerçek değerine uyan*” ayrılma akçesinin⁷³ ödenmesi gerekir. Ayrılma akçesi TTK'nin 641 ve 642. maddelerinde düzenlenmiştir. Ayrılma akçesi hususunda eTTK döneminde doktrinde haklı olarak, eTTK 521, 530, 523/4 gibi maddelerde yapılacak ödemelere ilişkin “gerçek değer” esasına Kanunda yer verilmişken çıkmada ödenecek ayrılma akçesinde aynı esasa yer verilmemesi eleştirilmiş, TTK m. 621'de ise bu ödemenin “*esas sermaye payının gerçek değerine uygun*” olacağı açık bir şekilde düzenlenmiştir⁷⁴.

Ayrılma akçesinin talep edilmesi TTK'nin 641/1. maddesinde ortağa bir hak olarak tanındığından, nitelik olarak müktesep hak olarak değerlendirilecek, bunun neticesinde TTK m. 641/2'de belirtilen, ayrılma akçesinin şirket sözleşmesiyle farklı bir şekilde düzenlenmesi imkânının kullanılmasında hakkın özüne dokunmayan, adil sınırlandırmalar getirilebilecektir⁷⁵. “Gerçek değer” in bilinçli olarak kanunda tanımlanmadığı vurgusu, birçok maddenin gerekçesinde⁷⁶ yer almaktadır. 641. madde gerekçesinde ise bu ibarenin en azından “bilanço değerini” ifade ettiğı belirtilmiştir. Birleşmede ayrılma akçesini düzenleyen 141. madde gerekçesinde ise “yaşayan şirket” değerinin

⁷² BAŞTUĞ, a.g.e., s. 75; POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU, 2010, N. 1679a.

⁷³ Ayrılma kavramı ortakla çıkma ve çıkarılma dâhil ortaklık arasındaki bağı sona erdiren tüm nedenler anlamına geldiğı halde, TTK'nin 641 ve 642. maddelerinde “*ayrılma hakkı*” olarak işaret edilen hak esasında “*çıkma hakkı*” olarak değerlendirilmelidir. KENDİGELEN, a.g.e., s. 557.

⁷⁴ BAŞTUĞ, a.g.e., s. 79.

⁷⁵ KENDİGELEN, a.g.e., s. 557.

⁷⁶ Bkz. TTK m. 141, 493, 531, 596 ve 641 gerekçeleri.

gerçek değer in hesaplanmasına temel teşkil edeceği belirtilmiştir. Bu değer belirlendikten sonra ortaklıktan çıkan kişinin sahip olduğu payın itibari değerinin hesaplanması gerekecektir⁷⁷. Bu ikinci hesaplamada ekonomik anlamda paylar arasındaki eşitliğin sağlanması için ayrılma akçesinin değerine etki edebilecek, pay üzerindeki imtiyazlar gibi, tüm etkenlerin hesaba katılması gerekmektedir⁷⁸. Mahkeme aşamasında gerçek değeri hesaplamada esas alınacak tarih bakımından, yine kesin bir kural olmamakla birlikte, anonim şirketlerde haklı sebeple feshe ilişkin hüküm göz önünde bulundurulabilir. Bu maddeye göre hâkim karar tarihine en yakın bir tarih esas alınmak üzere bilirkişi marifetiyle gerçek değer in hesaplanmasını sağlayabilecektir.

Şirket, ayrılma akçesini TTK m. 640/2 uyarınca kural olarak nakden ödeyecektir. Ancak taraflar dilerse bunun aksini, mesela aynı olarak ödemeyi kararlaştırabilir⁷⁹. Bu konuda kanun koyucu sadece genel bir çizgi çekmekle yetinmiş, ortakların tamamen keyfi, adil olmayan düzenlemelerden kaçınmaları gerekliliği madde gerekçesinde de belirtilmiştir.

Ayrılma akçesinin ödenmesiyle ilgili TTK'nin 642. maddesinde ise 6762 sayılı Kanunda yer alan düzenlemeden farklı olarak ayrılma akçesinin muacceliyet şartları ve anına ilişkin düzenleme getirilmiştir. Buna göre çıkma neticesinde şirketin tasarrufta bulunabileceği özkaynakları mevcutsa veya çıkan kişinin ortaklıktaki paylarının devri kabilsen ya da sermaye azaltması yoluna gidilmişse ayrılma akçesi muacceliyet kesbedecektir. Kullanılabilir özkaynağın, bu tutarın ayrılma akçesinin ödenmesinde yetersiz kalması hâlinde yapılacak esas sermaye azaltmasının tutarını belirlemede işlem denetçisine yetki veren TTK m. 642'nin ikinci fıkrası 6335 sayılı Kanunla yürürlükten kaldırılmıştır. Bu değişiklik neticesinde, özellikle iradi çıkma hâllerinde üzerinde tasarruf edilebilecek özkaynak bulunup bulunmadığının nasıl tespit edileceği, denetleneceği, dolayısıyla sermayenin azaltılması yoluna gidilip gidilemeyeceği, gidilmesi gerekiyorsa miktarın kim tarafından hangi usulle belirleneceği hususları belirsizdir⁸⁰.

⁷⁷ Fatih BİLGİLİ/Ertan DEMİRKAPI, *Şirketler Hukuku*, Dora, Bursa, 2013, s.76.

⁷⁸ BİLGİLİ/DEMİRKAPI, a.g.e. s. 76. Yazara göre gerçek değer in belirlenmesinde TTK m. 597'den faydalanmak mümkündür. Bu maddeye göre taraflar uzlaşamadıkları takdirde şirket merkezinin bulunduğu yer asliye ticaret mahkemesi, taraflardan birinin istemi üzerine payın gerçek değerini belirleyebilecektir.

⁷⁹ BİLGİLİ/DEMİRKAPI, a.g.e., s. 776.

⁸⁰ KENDİGELEN, a.g.e., s. 557.

TTK m. 642'nin son fıkrasında, ayrılma akçesinin tamamen ödenmediği takdirde, söz konusu alacağın şirkete karşı bütün alacaklardan sonra gelen bir alacak niteliğinde olacağı, şirketin yıllık raporunda kullanılabilir özkaynak ayrılmasıyla kalan kısma dair alacağın tekrar muaccel olacağı düzenlenmiştir⁸¹.

Ortaklıktan çıkmanın bir diğer sonucu ile ilgili olarak, TTK m. 604 hükmü anılabilir. Bu hükme göre ortak, TTK m. 642/1-b uyarınca payının devredilmesi yoluyla şirketten ayrıldıktan sonra iki yıl içerisinde şirket iflas ederse, ek ödeme için kendisine başvurulabilecektir. İkinci fıkra uyarınca bu yükümlülük payın halefince yerine getirilmediği takdirde, yükümlülüğün gerçekleştiği tarihte ortağa karşı ileri sürülebileceği ölçüde devam edecektir.

III. SONUÇ

Çalışmamızda ortağın iradi olarak ortaklıkla arasındaki ilişkiyi sona erdirmesi hâllerini, yani çıkma kurumunu incelemeye çalıştık. Bu çalışmadan çıkarabileceğimiz sonuçları şu şekilde özetleyebiliriz.

1- Çıkma hakkının temel hak ve özgürlükler çerçevesinde mülkiyet hakkına dayandığı söylenebilir. Herkesin sözleşme özgürlüğü çerçevesinde kişinin özgürce diğer kişilerle akit yapabilmesi ve bu ilişkiyi anlaşarak ya da Kanunun izin verdiği hâllerde tek taraflı olarak özgürce sona erdirebilmesi hakkının var olduğu şüphesizdir. Ancak her hukuki ilişkide olduğu gibi hakkın kullanılmasında sözleşmenin her iki tarafının da menfaatinin korunması gerekmektedir. Nitekim bir sermaye ortaklığı olan limited şirketlerde, diğer sermaye şirketlerinde olduğu gibi sermayenin korunması, ortakların serbestçe ortaklıkla arasındaki sözleşmeye son vererek belki de ortaklığın sona ermesine neden olması istenmediğinden ve sınırlı sorumluluk prensibinin kötüye kullanılması, kişi ortaklıklarına nazaran sermayeyi daha koruyucu, diğer bir deyişle ortakların ve dolayısıyla sermayenin eksilmesini engelleyici bir tutumun var olduğu söylenebilir.

⁸¹ Söz konusu alacak için maddede ilgili bir hüküm bulunmadığı hâlde faiz ödenmeyeceğini belirten gerekçenin amacı ve anlamı doktrinde eleştirilmiş, maddenin ilk fıkrası uyarınca muaccel olacağı düzenlenen bu alacağa faiz işletilebilmesinin gerekli olduğu savunulmuştur. KENDİGELEN, a.g.e., s. 558. BAŞTUĞ ise alacağın doğumu ile muaccel olmasının farklı kavramlar olduğunu, muacceliyetten bahsedebilmek için öncelikle alacağın miktarının belirli olması gerektiğini, dolayısıyla ortağın payının karşılığı şirket sözleşmesinde kararlaştırılmış, özel ara bilançoyla ya da mahkemece kesin kararla belirlenmiş olsa dahi muaccel olmayacağını belirterek, kolektif şirketlerin aksine çıkma halinde ortağın şirket alacaklısı hâline gelmeyeceğini, uygulamada genellikle sermaye azaltması prosedürünün uygulanması sebebiyle durumun tescil ve ilânıyla alacağın muaccel olacağını ifade etmiştir. BAŞTUĞ, a.g.e., s. 83.

2- Sözleşme özgürlüğünün yanı sıra çıkma hakkı, kullanılma yetkisi bakımından kişisel bir haktır. Yöneldiği sonuç açısından bozucu yenilik doğuran, kullanılış tarzı bakımından ise yenilik doğuran işlem veya yenilik doğuran dava olarak değerlendirilmesi mümkündür. Çıkma hakkının kullanımı temsilciye bırakılabilirse de üçüncü bir kişiye devri mümkün değildir. Çıkma hakkının müktesep hak niteliği de vardır. Şirket sözleşmesi ile ortağa tanınmış bir çıkma hakkı, Kanunun izin verdiği ölçüde sınırlandırılması mümkün olmakla birlikte, hakkın kaldırılması ve özüne ilişkin, kullanımını ortadan kaldıracak nitelikte değişiklikler yapılması, ortağın rızası olmadıkça, mümkün değildir.

3- Yaptığımız sınırlandırma çerçevesinde TTK ile ortağa bahsedilen iradi çıkma haklarının, birleşme, bölünme ve tür değiştirmede mutabakatla, sözleşmede kararlaştırılan sebeplerle, haklı sebeple ve çıkmaya katılma yoluyla çıkma hakkı olarak incelemek mümkündür.

4- Birleşmede çıkma hakkı imkânı TTK m. 141/1'de açıkça düzenlenmişken bölünme sözleşmesinde çıkma hakkı tanıma imkânı ve tür değiştirmede çıkma imkânı açıkça düzenlenmemiştir. Bu durum azınlığın menfaatlerine aykırı olup, birleşmede olduğu gibi seçimli bir hak olarak çıkma hakkının ve ayrılma akçesinin de bölünme ve tür değiştirmeye ilgili madde metninde yer alması gerekirdi.

5- TTK'nin 595. maddesinin beşinci fıkrasında ise payın devri şirket sözleşmesiyle yasaklanmış olması veya genel kurulun TTK m. 595'in yedinci fıkrası uyarınca devrin onaylanması için başvurulmasından itibaren üç ay içinde devir başvurusunu reddetmesi hâlinde, payını devretmek isteyen ortağın haklı sebeple ortaklıktan çıkma hakkının saklı olduğu belirtilmiştir. Bu hüküm sadece ortağın haklı sebeple çıkma hakkının saklı olduğuna işaret etmektedir. Kanunda açıkça izin verilen bir başka çıkma sebebi değildir.

6- Bir diğer çıkma hâli, haklı sebeple çıkmadır. Bu hak vazgeçilmez, mutlak bir haktır. Haklı sebep herhangi bir ortaktan, faaliyetlerinden veya ortaklar arasındaki münasebetlerden doğabilir. Takdir yetkisi hâkime bırakılan haklı sebebin tespitinde, ilgili limited şirketin yapısı da göz önünde bulundurulmalıdır. Kapitalist karakterli limited şirketlerde ortakların şahıslarında meydana gelen sebepler her zaman haklı sebep sayılamayabileceği hâlde ortaklık ilişkilerinden kaynaklanan ve objektif nedenleri işaret eden haklı sebebe dayanarak çıkma hakkı söz konusu olabilecektir.

7- Çıkmaya katılma kurumu 6102 sayılı Kanunla getirilen yeniliklerden biridir. Çıkmaya katılmak isteyen ortağın, çıkan ortağın dayandığı sözleşmede yer alan sebeple ya da mahkemede haklı sebep olarak ileri sürülen çıkma sebepleriyle bağlı olup olmayacağı hususu bilinçli olarak Kanunda netleştirilmemiş, bu konunun tartışılması yargı ve doktrine bırakılmıştır. Doktrinde kanunun haklı sebep konusunda aynı sebebin aranmadığı savunulmuş, TTK'nin 639/1. hükmünde haklı sebep ibaresine yer verilmemiş, ancak TTK'nin 639/2-a hükmüyle birlikte değerlendirilmesi neticesinde hem çıkma açısından hem de çıkmaya katılma bakımından haklı bir sebebin bulunmasının gerekli olduğu görüşü ileri sürülmüştür. Kanaatimizce çıkma ve çıkmaya katılma kurumunun amaçları ve haklı sebebin takdir yetkisinin hâkimin tekelinde olduğu hususu dikkate alındığında, sözleşmede yer alan bir hükmün haklı olup olmadığının da hâkimin takdirine bırakılması çıkma kurumunun amacına aykırıdır. Dolayısıyla TTK'nin 639/2-a hükmünde yer alan "haklı sebep" ibaresinin sözleşmede kararlaştırılan sebep olarak değerlendirilmesi, maddenin ve çıkma kurumunun amacına uygun bir yaklaşım olacaktır.

8- Çıkmanın en önemli sonucu olan ayrılma akçesi, TTK m. 641 ve m. 642'de düzenlenmiştir. Ayrılma akçesinin ödenmesiyle ilgili TTK m. 642'de ise, eTTK'de yer alan düzenlemeden farklı olarak ayrılma akçesinin muacceliyet şartları ve muacceliyet anına ilişkin düzenleme getirilmiştir. Ancak 6335 sayılı Kanunla anılan 642. maddenin ikinci fıkrasının kaldırılması neticesinde özellikle iradi çıkma hâllerinde üzerinde tasarruf edilebilecek özkaynak bulunup bulunmadığının tespiti konusunda belirsizlikler oluşmuştur.

KAYNAKÇA

ASLANLI, Halil / DOMANIÇ, Hayri, **Limited Şirketler Hukuku ve Uygulaması**, İstanbul, 1989.

BAŞTUĞ, İrfan, **Limited Şirkette Ortağın Çıkma ve Çıkarılması** (Doçentlik Tezi), İzmir, 1966.

BİLGİLİ, Fatih/ DEMİRKAPI, Ertan, **Şirketler Hukuku**, Dora, Bursa, 2013.

BUZ, Vedat, **Medeni Hukukta Yenilik Doğuran Haklar**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2005.

ÇAMOĞLU, Ersin, **Kollektif Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi ve Ortağın Haklı Sebeple Çıkarılması**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2008.

ÇAMOĞLU, Ersin, “Limited Şirketten Çıkma-I”, **Yaklaşım Dergisi**, Ocak, 2014[a], Sa. 253, s. 255-263.

ÇAMOĞLU, Ersin, “Limited Şirketten Çıkma-II”, **Yaklaşım Dergisi**, Şubat, 2014[b], Sa. 254, s. 247-252.

ÇAMOĞLU, Ersin, “Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshinde Hakimimin Takdir Yetkisi”, **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, C. XXXI, Sa. 1, 2015, s. 5-19.

ÇEKER, Mustafa, “Halka Açık Anonim Ortaklıklarda Pay Sahiplerinin Şirketten Çıkma Hakkı”, **Bankacılık ve Ticaret Hukuku Dergisi**, C. XXIII, Sa. 1, Haziran 2005, s. 61-73.

ÇELİK, Aytekin, **Anonim Şirketlerde Ortaklıktan Çıkarılma**, 3. Baskı, Seçkin, Ankara, 2013.

DİRİKKAN ÖZTÜRK, Hanife, **Limited Şirket Ortağının Ayrılması ve Ayrılma Payı**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2005.

ERDİL, Engin, **Limited Şirketlerde Ortaklıktan Çıkarılma**, 2. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2010.

EREN, Fikret, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 16. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 2014.

GİRAY, R. Eda, “Limited Şirketlerin Haklı Nedenlerle Feshi ve Yargıtay’ın Yaklaşımı”, **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sa. 12, Güz-2007/2, s.195-218.

GÖZÜYEŞİL, F. Fırat, “Limited Şirketlerde Çıkmaya Katılma”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XVII, Sa., 1-2, Ocak-Nisan 2013,

s. 663-681.

İPEKEL KAYALI, Ferna, **Türk Ticaret Kanunu'na Göre Birleşmeler**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2014.

KENDİGELEN, Abuzer, **Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler Yenilikler İlk Tespitler**, XII Levha, İstanbul, 2012.

MEMİŞ, Tekin/ TURAN, Gökçen, **Sermaye Piyasası Hukuku**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2015.

MİNELİLER, Zeynep, “Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Limited Şirketlerin Haklı Sebep Feshi”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XVI, Sa., 3, Temmuz-2012, s. 95-117.

MOROĞLU, Erdoğan, **6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Değerlendirme ve Öneriler**, 7. Baskı, XII Levha, İstanbul, 2012.

OĞUZMAN, M. Kemal/ ÖZ, M. Turgut, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Cilt-I, 12. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2014.

OĞUZMAN, M. Kemal/ BARLAS, Nami, **Medeni Hukuk-Giriş- Kaynaklar- Temel Kavramlar**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2015.

ORMANCI ALTINOK, Pınar, **Sürekli Borç İlişkilerinin Haklı Sebep Feshi**, Vedat kitapçılık, İstanbul, 2011.

ÖCAL, Akar, “Limited Şirketin Haklı Sebeplerle Mahkeme Kararıyla Sona Erdirilmesi”, **Turgut Kalpsüz'e Armağan**, , Ankara, 2003, s. 215-227.

POROY, Reha/ TEKİNALP, Ünal/ ÇAMOĞLU, Ersin, **Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku**, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2010.

POROY, Reha/ TEKİNALP, Ünal/ÇAMOĞLU, Ersin, **Ortaklıklar Hukuku I**, Yeniden Yazılmış 13. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2014.

PULAŞLI, Hasan, **6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Yeni Şirketler Hukuku Genel Esaslar**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2012.

SELİÇİ, Özer, **Borçlar Kanununa Göre Sözleşmeden Sürekli Borç İlişkilerinin Sona Ermesi**, İstanbul, 1977.

SÖNMEZ, Yusuf Z., **Anonim Ortaklıklarda Pay Sahibinin Ortaklıktan Ayrılma Hakkı**, Beta Yayınları, İstanbul, 2009.

ŞAHİN, Ayşe, “Türk Ticaret Kanunu'nun Limited Ortaklıklarda Ortaklığın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, **ER-SİN ÇAMOĞLU'na Armağan**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2013, s.175-210.

TANDOĞAN, Haluk, **Borçlar Hukuku, C:I Özel Borç İlişkileri**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2008.

TAŞDELEN, Nihat, **6102 sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Limited Ortaklıklarda Çıkma Çıkarılma ve Fesih**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2012.

TEKİNALP, Ünal, **Yeni Anonim ve Limited Ortaklıklar Hukuku ile Tek Kişi Ortaklığının Esasları**, (Tek Kişi Ortaklığı), Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2012.

TEKİNALP, Ünal, **Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku**, 4. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2015.

YILDIZ, Şükrü, **Limited Şirketler Hukuku**, Arıkan, İstanbul, 2007.

ZEVKLİLER, Aydın/ GÖKYAYLA, Emre, **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, İstanbul, 2010.

Elektronik Kaynaklar

TEKİNALP, Ünal, Çıkmaya Katılma, <http://arslanlibilimarsivi.com/> (Çıkmaya Katılma)

www.kazanci.com

KISALTMALAR

a.g.e.:	adı geçen eser	HD:	Hukuk Dairesi
a.g.m.:	adı geçen makale	inc.:	inceleyiniz
aşa.:	aşağıda	K.:	Karar
bkz.:	bakınız	m.:	madde
c.:	cümle	N.:	kenar/paragraf numarası
C.:	cilt	s.:	sayfa
dn.:	dipnot	Sa.:	sayı
E.:	esas	t.:	tarih
E.T.:	Erişim tarihi	TTK:	6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
eTTK:	6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu	vd.:	ve devamı
f.:	fıkra	Yarg.:	Yargıtay